

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Єременко Олександр Михайлович</i> ГІПОТЕТИЧНА МОЖЛИВІСТЬ МІСТИЧНОГО КОМУНІЗМУ	326
<i>Смазнова Ірина Сергіївна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМУ ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕДІАПРАКТИК.	328
<i>Капустіна Надія Борисівна</i> РЕКЛАМА У МАС-МЕДІА: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	331
<i>Сумарокова Людмила Миколаївна</i> «ЦІННОСТІ» ТА «ІНТЕРЕСИ» В СУЧАСНИХ АРГУМЕНТАТИВНИХ ПРАКТИКАХ	335
<i>Крижановська Тетяна Олександрівна</i> КОНЦЕПТ САМОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЗМІ.	338
<i>Токар Людмила Вікторівна</i> ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ РІВНЯ АБДУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ КАНДИДАТІВ ПІД ЧАС ТЕСТУ НА КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ.	342
<i>Польовий Святослав Сергійович</i> НАРАТИВ ЯК ФОРМА ВЛАДИ.	345
<i>Максимчук Діна Дмитрівна</i> ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА САМОДОСТАТНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ.	348
<i>Скриннік Руслан Алізамінович</i> ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СВІТ-СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ	351
СЕКЦІЯ 18. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
<i>Кормич Людмила Іванівна, Кормич Анатолій Іванович</i> ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: МОЖЛИВОСТІ І ЗАСТЕРЕЖЕННЯ	355
<i>Вітман Костянтин Миколайович, Капсамун Олег Георгійович</i> СТРАТЕГІЯ «ЗВОРОТНОГО КІСІНДЖЕРА» В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ: ГЕОПОЛІТИЧНА ДИЛЕМА США	358
<i>Мамонтова Елла Вікторівна</i> СЕМІОТИКА ЯК АКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ У ДОБУ ГІБРИДНИХ ВІЙН.	361
<i>Завгородня Юлія Володимирівна</i> ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТЬ	363
<i>Козьмич Альона Віталіївна</i> ВИМУШЕНИЙ ЦИФРОВИЙ АВТОРИТАРИЗМ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ ВИКЛИК В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	366
<i>Краснопольська Тетяна Миколаївна, Каприця Роман Олександрович</i> РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)	368
<i>Сушко Анатолій Іванович</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	371
<i>Лисянський Павло Леонідович</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ БЕЗПЕЦІ ДЕМОКРАТІЇ	373
<i>Железков Андрій Іванович</i> СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА РІЗНИХ ВИДІВ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ.	377
СЕКЦІЯ 19. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	
<i>Яковлев Денис Вікторович</i> ПОЛІТИЧНА ПРОПАГАНДА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЧАС: МІФОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО.	380

СЕКЦІЯ 18.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

***Керівник секції:** завідувач кафедри політичних теорій, доктор історичних наук, професор Кормич Людмила Іванівна*
***Секретар секції:** доцент кафедри політичних теорій, кандидат політичних наук, доцент Краснопольська Тетяна Миколаївна*

Кормич Людмила Іванівна
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри політичних теорій, доктор історичних наук, професор*
Кормич Анатолій Іванович
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальної теорії права і держави, кандидат історичних наук,
доцент*

ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: МОЖЛИВОСТІ І ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Цифрова ера включила до порядку денного трансформації та вдосконалення публічного управління в демократичних суспільствах питання краудсорсингу в контексті використання та впровадження інноваційних технологій для розширення участі. В цьому аспекті важливу роль відіграє формат дистанційної участі, дієвою формою якої виступають, зокрема, електронні петиції. Такий інструмент набуває особливого значення в умовах пандемій чи воєнного стану, коли традиційні форми безпосередньої участі вкрай ускладнені або і неможливі для значного числа громадян. А кіберпростір за таких умов може стати сучасною платформою соціальних комунікацій.

Саме тому електронні петиції стали одним з трендів онлайн-комунікації громадян і влади у всьому світі. Наприклад, на сайті Білого дому у розділі «We the People» можна залишити будь-яку пропозицію, яка, зібравши більше 100000 підписів, в обов'язковому порядку розглядається Урядом [1]. На сайті німецького Бундестагу також є розділ для онлайн-петицій і спеціальна комісія після збору 50000 підписів обговорює таке звернення на відкритому засіданні [2]. У Великій Британії інститут електронних петицій запроваджено в 2006 році, коли на сайті офіційної резиденції прем'єр-міністра розмістили електронну форму, необхідну щоб ініціювати петицію або підписатися під іншими ініціативами [3].

Україна також долучилась до процесу використання такого інструменту прямої демократії, запровадивши відповідні зміни до Закону України «Про звернення громадян» [4]. Початок таких змін було покладено 2 липня 2015 року, коли Верховна Рада України ухвалила Закон № 577, в ст. 5 розділу I якого, впроваджувалась особлива форма колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та органів місцевого самоврядування – електронна петиція. Були внесені необхідні доповнення до Закону України «Про звернення громадян», до Регламенту Верховної Ради України.

Оцінюючи значення ухвалення таких норм закону, ефективність його використання на практиці та проблеми, які можуть виникнути при поданні електронних петицій, слід наголосити, що чіткий алгоритм використання електронних петицій встановлюється окремим Положенням «Про електронні петиції». Але особливо важливо зауважити, що відповідно до ст. 23-1 розділу II Закону України «Про звернення громадян» розглядати електронні петиції має той орган, до якого вони були направлені, тобто конкретний інститут або структурний підрозділ інституту управління певного рівня, а не робоча група, як це реалізується на практиці. Бо фактично існування свого роду «посередника» у вигляді робочої групи призводить до того, що далеко не всі пропозиції громадян, викладені в е-петиціях, розглядаються та задовольняються, стаючи базою прийняття управлінських рішень. На цьому ґрунті можуть з'явитись певні перешкоди щодо ефективності звернень та реального розширення участі в управлінні.

Громадяни звертаються з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вони адресовані, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. Але, по-перше, цим правом користуються лише громадяни, тоді як інші категорії населення, що проживають в країні – іноземці, особи без громадянства чи особи, яким Україна надала притулок, не можуть користуватись інструментом електронних петицій, що є певним обмеженням прав людини і не прийнятне для сучасної правової демократичної держави. Адже законні інтереси таких груп населення теж мають бути представлені і захищені, за допомогою сучасного інструментарію участі в публічному управлінні.

По-друге, проблеми можуть виникнути і в зв'язку з використанням виключно офіційних веб-сайтів органів управління, зокрема, в разі масованих хакерських атак на них в умовах сучасної гібридної війни, що здатне спричинити порушення термінів тощо. Тож можливо перелік має включати і офіційні сторінки Президента чи керівників органів управління відповідного рівня в соціальних мережах, принаймні в конкретних ситуаціях чи стосовно певної проблематики. Для цього законодавчо треба визначити офіційні інтернет-портали органів державної влади та органів місцевого самоврядування, на яких також можна розміщувати електронні петиції.

Серйозні проблеми можуть також виникнути щодо контролюючої функції громадських об'єднань відносно збору підписів під петиціями, адже передба-

чені повноваження повинні супроводжуватись і визначеною відповідальністю для уникнення зловживань. Тут важливий баланс моральних і правових норм, що і забезпечує функціонування ефективного механізму стримувань і противаг в розширенні участі і вдосконаленні публічного управління. Тож громадський контроль не повинен асоціюватись з лобіюванням інтересів окремих груп населення. І в даному випадку можна запозичити досвід ЄС по створенню спеціального органу, уповноваженого здійснювати роботу з електронними петиціями, коли всі петиції направляються до Комітету із петицій Європейського парламенту.

Проблеми можуть виникнути і при оформленні петицій в плані ідентифікації інтернет-користувача як автора петиції чи її підписанта, виключаючи ШІ, фейкових осіб тощо. Бо в подальшому це може продукувати складності правозастосування. Тож переваги від розширення участі супроводжуються і існуванням ряду застережень і негативних наслідків даного процесу для управлінської діяльності. Це потребує постійної уваги до теорії і практики і з позицій влади, і з позицій громадськості. Спрощення процедури звернень у вигляді електронних петицій має корелюватись з суспільною важливістю змісту та належним рівнем відповідальності за наслідки їх реалізації. Це може передбачати, зокрема, збільшення кількісного показника необхідних підписів для розгляду звернень та конкретизацію вимог ідентифікації підписантів. Також це має включати обмежуючі норми необґрунтованих повторних звернень з аналогічних питань та тих самих суб'єктів звернень в разі їх неактуальності або врахування по суті вже прийнятими управлінськими рішеннями. В свою чергу, це забезпечить більшу актуальність та гарантуватиме ширшу підтримку впровадження рішень стосовно реалізації справді суспільно важливих петицій. Саме такий підхід орієнтований на ідеї запровадження інституту електронної петиції як демократичного інструменту доведення до відома органів публічної влади актуальних проблем життєдіяльності суспільства та оперативного реагування на них.

Адже електронні петиції – важливий демократичний інструмент політичного впливу, що підвищує соціальну активність населення, створює можливість безпосередньо контролювати діяльність влади різних рівнів. Однак, щоб цей інструмент був більш досконалим, треба систематично напрацьовувати законодавчу базу, формуючи сучасне правове забезпечення; підвищувати рівень свідомої участі громадян в управлінні, впроваджуючи при цьому інноваційні технології соціальної комунікації. Адже завдяки електронним петиціям можна оперативно реагувати на назрілі проблеми суспільного розвитку і привертати до них увагу компетентних управлінських структур, одночасно збільшуючи ресурсну базу підтримки реалізації рішень, спрямованих на досягнення важливих цілей. Все це забезпечує реальний вплив громадськості на процеси формування та реалізації державної політики, робить дані процеси відкритими і прозорими, пришвидшує демократичні трансформації.

Список використаних джерел:

1. We the People. Petition the White House on the Issues that Matter to You. *White House*. <https://petitions.trumpwhitehouse.archives.gov>
2. Herzlich willkommen im Portal des Petitionsausschusses. *Deutscher Bundestag*. <https://epetitionen.bundestag.de>
3. Petition Parliament and the government. *GOV. UK*. <https://www.gov.uk/petition-government>
4. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text>

Ключові слова: електронні петиції, політична участь, публічне управління, політичний процес, державна політика, демократичні трансформації, правове забезпечення.

Keywords: electronic petitions, political participation, public administration, political process, public policy, democratic transformations, legal support.

Вітман Костянтин Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри політичних теорій, доктор політичних наук, професор*

Капсамун Олег Георгійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

СТРАТЕГІЯ «ЗВОРОТНОГО КІССІНДЖЕРА» В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ: ГЕОПОЛІТИЧНА ДИЛЕМА США

Актуальність дослідження стратегії «зворотного Кіссінджера» у контексті гібридних війн зумовлена трансформацією сучасного світового порядку, в якому конфронтація між глобальними акторами дедалі частіше набуває асиметричних, багатокомпонентних форм [1]. Зростання стратегічної взаємодії між Китаєм, росією та Північною Кореєю, посилене реакцією на західну політику санкцій, створює нову конфігурацію загроз, що поєднують економічний, інформаційний, дипломатичний і військово-політичний виміри. У цій системі гібридних викликів традиційні моделі геополітичного стримування втрачають ефективність, вимагаючи переосмислення інструментів впливу.

Запропонована стратегія «зворотного Кіссінджера» передбачає переформування підходів до стримування ворожих коаліцій не через конфронтацію, а через часткову нормалізацію відносин з окремими учасниками ворожого альянсу, з метою їх розмежування. Її актуальність проявляється у пошуку альтернатив військово-силовим сценаріям у протидії формуванню стійкої коаліції. Це особливо важливо в умовах, коли гібридна війна ведеться не лише проти військових